

Теорія і методика професійної освіти

УДК 378.6.012.091.33:[351.743:[37.011.2:623.44]](477)(043.3)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16506245>

Педагогічні умови формування здатності майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння підрозділу в освітньому процесі у вищих військових навчальних закладах

Ніконенко Андрій Миколайович

викладач кафедри бойового та логістичного забезпечення

факультету службово-бойової діяльності,

Київський інститут Національної гвардії України,

аспірант, Глухівський національний педагогічний університет

імені Олександра Довженка,

email: ukraina.kiev1@gmail.com,

<https://orcid.org/0009-0004-2261-7906>

Прийнято: 08.07.2025 | Опубліковано: 20.07.2025

***Анотація.** У статті здійснено теоретичне обґрунтування та емпіричний аналіз педагогічних умов формування здатності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до застосування штатного озброєння підрозділу у процесі професійної здатності у вищих військових навчальних закладах.*

Визначено та систематизовано ключові педагогічні умови, серед яких: моделювання бойових ситуацій, інтеграція бойового досвіду, комплексна вогнева підготовка, формування мотиваційно-ціннісної сфери, технічне забезпечення, діагностика та міждисциплінарна інтеграція. Розроблено структурно-логічну

модель реалізації педагогічних умов, що поєднує педагогічні, технічні, тактичні та психологічні аспекти навчального процесу з урахуванням потреб бойової здатності.

Виокремлено систему критеріїв оцінювання рівня сформованості бойових компетентностей курсантів.

Акцентовано увагу на доцільності впровадження сучасних мультимедійних тренажерів і технологій AR/VR як інструментів адаптації до особливостей сучасного та іноземного озброєння, а також підвищення якості бойової компетентності.

Розглянуто приклади успішного використання AR/VR-технологій, що сприяють готовності курсантів до реальних бойових дій. Особливої уваги надано практичній значущості навчальних ігор, зокрема «Тактико-вогневого маневру», яка інтегрує теоретичні знання із практикою, активізує мотивацію та формує рефлексивне мислення, здатність до ефективного прийняття рішень в умовах бойових дій.

Стаття окреслює перспективи подальших досліджень у напрямках розроблення адаптаційних моделей, форм моніторингу та діагностики бойової компетентності, а також удосконалення системи військової освіти в умовах гібридної війни з залученням учасників бойових дій до освітнього процесу.

Ключові слова: *майбутні офіцери; здатність; вищі військові навчальні заклади; курсанти; вогнева підготовка; професійна підготовка; педагогічні умови; застосування штатного озброєння підрозділу.*

Pedagogical Conditions for Forming the Ability of Future Officers to Use Unit Standard Weapons in the Educational Process of Higher Military Educational Institutions

Nikonenko Andrii Mykolaiovych

Lecturer at the Department of Combat and Logistics Support

of the Faculty of Service and Combat Activities,

Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

PhD student, Hlukhiv National Pedagogical University

named after Oleksandr Dovzhenko,

email: ukraina.kiev1@gmail.com,

<https://orcid.org/0009-0004-2261-7906>

***Abstract.** The article provides a theoretical substantiation and empirical analysis of the pedagogical conditions for the formation of the ability of future officers of the National Guard of Ukraine to use the unit's regular weapons in the process of professional development in higher military educational institutions.*

The key pedagogical conditions are identified and systematized, including: modeling of combat situations, integration of combat experience, comprehensive firearms training, formation of motivational and value sphere, technical support, diagnostics and interdisciplinary integration. A structural and logical model for the implementation of pedagogical conditions has been developed that combines pedagogical, technical, tactical and psychological aspects of the educational process, taking into account the needs of combat capability.

A system of criteria for assessing the level of formation of cadets' combat competencies is outlined.

Attention is focused on the feasibility of introducing modern multimedia simulators and AR/VR technologies as tools for adapting to the characteristics of modern and foreign weapons, as well as improving the quality of combat competence.

Examples of the successful use of AR/VR technologies that contribute to the readiness of cadets for real combat operations are considered. Particular attention is paid to the practical significance of training games, in particular the Tactical Fire Maneuver, which integrates theoretical knowledge with practice, activates motivation and forms reflective thinking, the ability to make effective decisions in combat. Examples of the successful use of AR/VR technologies that contribute to the readiness of cadets for real combat operations are considered. Particular attention is paid to the practical significance of training games, in particular the Tactical Fire Maneuver, which integrates theoretical knowledge with practice, activates motivation and forms reflective thinking, the ability to make effective decisions in combat.

The article outlines the prospects for further research in the areas of developing adaptation models, forms of monitoring and diagnostics of combat competence, as well as improving the system of military education in a hybrid war with the involvement of combatants in the educational process.

Keywords: *future officers; ability; higher military educational institutions; cadets; firearms training; professional training; pedagogical conditions; use of regular unit weapons.*

Вступ. У сучасних умовах трансформації військової освіти в Україні особливої ваги набуває проблема формування в майбутніх офіцерів здатності до раціонального та ефективного застосування штатного озброєння підрозділу. Активна фаза бойових дій, швидка зміна технічного оснащення та зростаючі вимоги до професійної адаптивності майбутніх офіцерів зумовлюють потребу в суттєвому оновленні підходів до професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ).

Попри існування нормативно визначених компетентностей, практичне впровадження їх у освітній процес часто ускладнюється низкою факторів – від обмеженості технічної бази до недостатньої інтеграції бойового досвіду та мотиваційно-ціннісних компонентів. Актуальність дослідження зумовлена не лише потребами воєнного часу, а й завданнями сталого розвитку системи військової освіти відповідно до стандартів безпеки і оборони.

У теоретичному аспекті проблема перебуває на перетині військової педагогіки, психології, тактики й технічних наук, що потребує комплексного міждисциплінарного підходу. У практичному вимірі вона має критичне значення для забезпечення бойової готовності особового складу та мінімізації ризиків у реальних бойових умовах. Отже, наукове осмислення педагогічних умов формування означеної здатності у майбутніх офіцерів є важливим як для теорії військової освіти, так і для її прикладного втілення в освітній практиці ВВНЗ.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку системи військової освіти в Україні особливої актуальності набуває проблема підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх офіцерів, зокрема в аспекті застосування штатного озброєння підрозділу. Забезпечення високого рівня готовності та здатності курсантів Національної гвардії України (НГУ) до виконання бойових завдань вимагає глибокого оволодіння тактико-технічними характеристиками озброєння, розвиток відповідних компетентностей та формування навичок застосування озброєння в умовах, максимально наближених до реальних бойових дій. Разом із цим, аналіз сучасного освітнього процесу у ВВНЗ свідчить про існування низки педагогічних труднощів, що ускладнюють ефективне формування в курсантів здатності до грамотного використання озброєння підрозділу. Серед них: недостатній рівень вогневої підготовки, обмежена кількість технічних засобів, відсутність системного підходу до діагностики рівня сформованості навичок, а також потреба в удосконаленні критеріїв оцінювання ефективності стрільби. Одним із

перспективних напрямів подолання вказаних проблем є впровадження у освітній процес навчальних ігор, симуляцій, тактико-бойових тренажерів, що сприятимуть підвищенню практичної складової навчання та розвитку готовності до реальних бойових умов. У цьому контексті постає нагальна потреба в науковому обґрунтуванні педагогічних умов, за яких можливо ефективно формувати здатність майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння підрозділу. ВВНЗ мають забезпечувати не лише фахову підготовку, а й розвиток здатності до ефективного та обґрунтованого застосування штатного озброєння підрозділу в умовах реальних бойових дій. Ця здатність передбачає інтеграцію знань з тактики, озброєння, вогневої та спеціальної підготовки, а також уміння приймати рішення в умовах високої психологічної та емоційної напруги. Однак на практиці у процесі підготовки курсантів та військовослужбовців НГУ виявляється проблема – швидко адаптуватися до нових зразків озброєння українського та іноземного виробництва. Зазначимо, що до вторгнення росії в Україну більшість озброєння було радянських часів яке нараховувало незначний відсоток в порівнянні з тими зразками які сьогодні знаходяться на озброєнні НГУ.

Зміни у забезпеченні підрозділів зброєю, викликані як розвитком вітчизняного озброєння, так і необхідністю адаптації до зразків іноземного виробництва, ускладнюють процес підготовки та формування відповідної професійної компетентності. Згідно з вимогами стандартів вищої освіти України за галузю знань «Безпека та оборона», об'єктом професійної підготовки є експлуатація й бойове застосування озброєння та військової техніки, а однією з ключових компетентностей – здатність до застосування штатного озброєння та військової техніки підрозділу [1].

Таким чином, постає необхідність наукового обґрунтування педагогічних умов, які сприятимуть ефективному формуванню вказаної компетентності, враховуючи реалії сучасного бойового досвіду, збільшення озброєння та вимоги

до професійної адаптивності офіцера. Особливе значення має визначення здатності курсантів до застосування штатного озброєння підрозділу, зокрема із залученням інтерактивних методів навчання та методу гри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження, присвячені сформованості педагогічних умов у ВВНЗ НГУ в своїх працях висвітлювали такі науковці: Медвідь Ю. І. [2], Марков О. В., Самсонов Ю. В., Бородин С. В., Шемчук В. А., Атаманенко І. О. [3], Єсіпова О. О., Медвідь М. М. [4], Медвідь М. М., Ктіторов М. О., Медвідь Ю. І., Курбатов А. А., Пашинський А. В., Криворучко В. О. [5], Іванченко Є. І., Свірідюк О. О. [6], Мірошніченко В. І., Ставицький О. М. [7]. Визначення поняття педагогічних умов давали багато вчених, наприклад Курок О. І., Зінченко В. П., Куртась С. А. трактують його як взаємопов'язану сукупність освітніх заходів, які забезпечують високу ефективність та результативність процесу формування у магістрантів усіх складників готовності до здійснення оцінювальної діяльності. Педагогічні умови є сприятливою основою для досягнення високого рівня розвитку оцінювальної компетентності майбутніх викладачів вищої школи, їх професійного зростання та самовдосконалення [8, с. 80, 86]. Медвідь М. М., Бірюков О. І., Ніконенко А. М., Задорожний К. А., Повар О. В., Магмет Т. М. у своєму експериментальному дослідженні довели ефективність впровадження комплексу педагогічних умов, серед яких: активізація вогневої та психологічної підготовки, використання мультимедійних лазерних тренажерів (ПЗРК «Ігла», «Stinger»), залучення офіцерів-учасників бойових дій до освітнього процесу, формування мотиваційно-ціннісного компоненту через практико-орієнтовані заняття [9]. Маслій О. М. акцентує увагу на важливості інтеграції загальних і спеціальних знань, розвитку бойового реагування та підвищення фахової компетентності викладачів. Він підкреслює, що педагогічні умови мають бути адаптовані до специфіки військової діяльності та сучасних викликів [10]. Рідей Н. М. та Канова Л. П. виокремлюють чотири блоки педагогічних умов як: організаційні,

методичні, технологічні та психологічні. Вони підкреслюють важливість створення іншомовного середовища для офіцерів, що також актуально для технічної підготовки [12]. Гончарук Д. І. акцентує на соціальній обумовленості навчання, необхідності формування лідерських якостей та емоційного інтелекту в умовах війни, що прямо впливає на ефективність застосування озброєння [13]. Артюх С. Ф., Каверін О. Д. у своїх дослідженнях розглянули психолого-педагогічні умови управлінської діяльності командирів підрозділів. Автори наголошують на важливості формування професійних умінь прийняття рішень в екстремальних умовах та розвитку морально-психологічної стійкості і створення системи педагогічних умов, що враховують специфіку службово-бойових дій [14]. Хриков Є. М. аналізує сутність педагогічних умов у структурі наукового знання та визначає педагогічні умови як обставини, створені педагогом, що забезпечують ефективність навчального процесу [15]. Литвин А. В. описує сутність та поняття педагогічних умов, як сукупність цілеспрямовано створених обставин, які забезпечують ефективність освітнього процесу. У контексті військової освіти вони охоплюють організаційні, методичні, психолого-педагогічні та техніко-технологічні. Педагогічні умови – це сукупність цілеспрямовано створених організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних, матеріально-технічних та дидактичних факторів, які забезпечують ефективність навчального процесу і сприяють досягненню поставлених освітніх цілей. Іншими словами, це ті обставини, засоби і способи, які створюються у навчальному середовищі для оптимального формування знань, умінь, навичок і компетентностей здобувачів освіти [16]. В своїх працях Заматаєва Н. В описує, що ігрові заняття забезпечують органічний перехід від традиційного до інтерактивного навчання, максимально підвищують інтерес у тих, хто навчається, до обраної професійної діяльності [17]. На впровадження ігрових технологій навчання у процес підготовки здобувачів у своїх працях звертали увагу такі науковці як Курок В. П., Луценко Г. В., Зінченко В. П. [18].

Ніконенко А. М. акцентує увагу на навчальних іграх як форми реалізації педагогічних умов де навчальний метод виступає нормативною моделлю діяльності, в якій роль є ключовим елементом, що регламентує як зміст, так і напрям дій учасників. Вона визначається системою правил і сценарієм взаємодії, який формує характер поведінки гравців. Такий підхід дозволяє ефективно засвоювати зміст навчальної дисципліни у ВВНЗ. З огляду на це, доцільним є впровадження ігрових технологій широкого спектра методів, прийомів і форм організації педагогічного процесу на основі різноманітних педагогічних ігор з метою покращення сприйняття та засвоєння навчального матеріалу [19]. В своїх працях Ягупов В. В. про педагогічні умови які розглядаються як частина цілісної системи підготовки, де враховуються особливості військового середовища, тип підрозділу, рівень підготовки особового складу, акцент робиться на створенні умов, що сприяють формуванню психологічної стійкості, адаптивності та готовності до бойових дій. [20]. На думку таких вчених як Медвідь М. М., Медвідь Ю. І., Ктіторов М. О. для обґрунтування педагогічних умов до формування майбутніх офіцерів та службово-бойової діяльності в процесі їхньої професійної підготовки доцільно звернутися до сутності понять «умова» та «педагогічна умова». Поняття «умова» тлумачиться як необхідна передумова або обставина, що забезпечує можливість здійснення певної діяльності, сприяє її реалізації або створенню відповідних результатів. Згідно з тлумаченням, наведеним у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, умова — це «правила, які існують або встановлюються в тій чи іншій сфері життя чи діяльності, що забезпечують її нормальне функціонування» [21].

Ключові педагогічні умови формування здатності до застосування штатного озброєння наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Педагогічні умови формування здатності майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння: сутність та форми реалізації

Педагогічні умови	Сутність педагогічних умови	Форми реалізації педагогічних умов
Моделювання бойових ситуацій	Імітація реальних умов бойових дій	Навчальні ігри, симуляції, тактичні сценарії
Інтеграція бойового досвіду	Передача досвіду учасників бойових дій	Залучення ветеранів, аналіз реальних кейсів
Комплексна вогнева підготовка	Поєднання теорії і практики володіння зброєю	Вивчення ТТХ, практичні навички стрільби, робота з тренажерами
Мотиваційно-ціннісний компонент	Формування внутрішньої мотивації та патріотизму	Приклади героїзму, усвідомлення місії та обов'язку
Технічне забезпечення	Залучення сучасних цифрових і візуальних засобів	Лазерні тири, AR/VR, 3D-макети, інтерактивне обладнання
Діагностика і зворотний зв'язок	Контроль, корекція та аналіз індивідуальних дій	Оцінювання, відеоаналіз, індивідуальні рекомендації
Міждисциплінарна інтеграція	Поєднання педагогіки з технікою, тактикою, психологією	Інтегровані навчальні модулі, спільні тренування з різних дисциплін

¹Таблиця сформована автором за результатами аналізу джерела [11 - 20]

Нормативна база, зокрема наказ МОУ №120 від 15.02.2024, визначає особливості організації освітнього процесу у ВВНЗ, включаючи вимоги до формування військово-професійних компетентностей, що безпосередньо пов'язані із застосуванням штатного озброєння [22].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність численних наукових праць із проблематики військово-професійної підготовки, низка ключових аспектів формування здатності майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння в умовах вищої військової освіти залишається недостатньо дослідженою.

Зокрема, актуальними залишаються такі виклики: відсутність цілісної моделі педагогічних умов, адаптованої до освітнього середовища, наближеного до бойових реалій, недосконалість критеріїв та методів діагностики рівня сформованості цієї здатності, обмежена інтеграція бойового досвіду та низький

рівень застосування AR/VR-технологій і симуляторів, невизначеність ефективних педагогічних підходів до використання цифрових навчально - тренувальних інструментів. Особливої уваги потребує підготовка до використання іноземних зразків озброєння, яка ускладнюється технічними та психофізіологічними чинниками. Це актуалізує потребу в адаптаційній моделі та комплексному оновленні освітніх технологій. Попри запропонований комплекс умов, відкритими залишаються важливі питання: специфіка адаптації до сучасного озброєння, узгодження міждисциплінарних знань із логістично-тактичними задачами, класифікація педагогічних стратегій з урахуванням мотиваційного рівня курсантів, практичне підтвердження тривалої ефективності тренажерних засобів.

У перспективі подальших додаткових досліджень необхідно: створення адаптаційної моделі навчання з AR/VR для іноземного озброєння, удосконалення діагностичних інструментів для моніторингу бойової здатності, розвиток навчальних ігор, тренажерної бази на основі реальних сценаріїв спільно з ветеранами та психологами.

Таке наукове спрямування дозволить зміцнити методологічну основу військової педагогіки та розширити теоретико-прикладну базу формування ключових військово-професійних компетентностей майбутніх офіцерів у контексті гібридної війни.

Проведений аналіз дозволить сформулювати перелік ключових педагогічних умов, які мають потенціал для ефективного формування здатності до застосування штатного озброєння. Довести практичну значущість впровадження цих умов у сучасну систему військової освіти НГУ. Визначити напрям для подальшої наукової розробки моделі реалізації педагогічних умов та системи критеріїв їх оцінювання.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпіричне уточнення педагогічних умов формування здатності майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння підрозділу в освітньому процесі у ВВНЗ НГУ.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі трансформації вищої військової освіти в Україні підвищується увага до формування здатності майбутніх офіцерів до ефективного застосування штатного озброєння підрозділу. Компетентнісно орієнтована модель підготовки вимагає створення спеціально організованих педагогічних умов, які забезпечують не лише засвоєння тактико-технічних характеристик озброєння, а й формування професійної здатності до службово-бойової діяльності в реальних умовах. З власного практичного досвіду можу впевнено стверджувати, що використання тренажерів суттєво прискорює засвоєння як радянських, так і сучасних зразків озброєння, які перебувають на озброєнні НГУ. Особливо це стосується підготовки із застосуванням складних систем, що потребують глибокого розуміння принципів їх дії та чіткого алгоритму використання.

Зокрема, проведення стрілецьких тренувань без залучення мультимедійних лазерних тренажерів не забезпечує належного рівня ефективності під час практичного виконання вправ навчальних стрільб (ВНС) на полігоні. Натомість, навчальні групи, які вже на початковому етапі підготовки були ознайомлені з тренажерами та тренажерними комплексами, демонстрували вищі результати за ключовими показниками: впевненість у виконанні завдань, емоційна стійкість та психологічна готовність до бойових умов. На особливу увагу заслуговує мультимедійний груповий лазерний тренажер, розташований на базі Київського інституту НГУ. Завдяки технологічним перевагам, він забезпечує імітацію стрільби з віддачою, максимально наближеною до відчуттів від бойової зброї. Крім того, система дозволяє обирати місцевість для моделювання ситуацій, різноманітні ландшафти, погодні умови та оперативні сценарії, що значно розширює педагогічні можливості підготовки.

Тренажери, VR системи, симулятори та бойові тренажери, лазерні комплекси (ПЗРК, ПТРК, БМ, мінометні розрахунки, стрілецькі групові комплекси та інші) стають незамінним елементом у підготовці курсантів та військовослужбовців. Як (приклад) підготовка операторів протитанкових ракетних комплексів (ПТРК) таких як: JAVELIN, Стугна-П, Фагот, NLAW. Ці зразки озброєння мають складні системи наведення, унікальні особливості запуску та вимоги до технічного обслуговування, що унеможлиблює їх ефективне застосування без спеціалізованого навчання. Навіть при експлуатації відносно простіших засобів, як ручні протитанкові гранатомети (АТ-4, Matador, Carl Gustaf) та реактивні протитанкові гранати (РПГ-18, РПГ-22, РПГ-26, РПГ-75), залишається критично важливим дотримання вимог безпеки та формування стійких навичок користування, що досягається завдяки цілеспрямованій тренувальній роботі з використанням відповідних засобів моделювання та імітації. Таким чином, інтеграція сучасних мультимедійних тренажерів в освітній процес ВВНЗ є необхідною умовою якісної підготовки курсантів. Вони дозволяють ефективно формувати професійні бойові компетенції, моделювати складні тактичні ситуації з мінімальними ризиками та забезпечити системне закріплення практичних навичок. Саме це сприяє досягненню високого рівня здатності майбутніх офіцерів до виконання завдань у реальних бойових умовах.

У результаті теоретичного аналізу та узагальнення наукових підходів було визначено ключові педагогічні умови, що забезпечують формування зазначеної здатності такої як:

– моделювання бойових ситуацій як засіб імітації стресових умов бою – реалізується через навчальні ігри, тактичні сценарії, AR/VR системи, симулятори та бойові тренажери, лазерні комплекси та інші інтерактивні інструменти для прискореного навчання.

– інтеграція бойового досвіду в освітній процес шляхом залучення офіцерів-учасників бойових дій, аналізу реальних кейсів та тактичних ситуацій;

– комплексна вогнева підготовка, що поєднує теоретичне вивчення характеристик озброєння (ТТХ) із практичним застосуванням зброї на полігонах та тренажерних залах і застосуванням навчальної гри «Тактико-вогневий маневр»;

– формування мотиваційно-ціннісної сфери через військово-патріотичне виховання, формування почуття обов'язку, причетності до спільноти та готовності до самопожертви;

– сучасне технічне забезпечення освітнього процесу – інтерактивні стенди, мультимедійні комплекси, лазерні тири, віртуальні полігони, 3D-моделювання;

– міждисциплінарна інтеграція, що забезпечує поєднання знань із тактики, озброєння, психології, педагогіки та управління в єдину систему підготовки офіцера;

– системна діагностика та зворотний зв'язок, яка передбачає моніторинг рівня сформованості навичок, індивідуалізацію підходів до підготовки та коригування навчального процесу.

Результати аналізу емпіричних досліджень (Медвідь, М. М., Бірюков, О. І., Ніконенко, А. М., Задорожний, К. А., Повар, О. В., Магмет, Т. М.) де чітко визначено три ключові педагогічні умови, які були впроваджені в освітній процес Київського інституту НГУ:

1) Активізація психологічної та вогневої підготовки. Особлива увага приділялася психологічній підготовці, зокрема організації роботи з підлеглим особовим складом. Вогнева підготовка була посилена через практичні заняття, що моделюють реальні бойові ситуації.

2) Практична спрямованість підготовки. Заняття проводилися з використанням мультимедійних лазерних тренажерів переносних зенітно-

ракетних комплексів «Ігла» та «Stinger». Це дозволило курсантам відпрацьовувати навички в умовах, наближених до бойових.

3) Залучення офіцерів учасників бойових дій. До підготовки курсантів були залучені офіцери з бойовим досвідом, що забезпечило реалістичність та практичну цінність навчального процесу.

Автори прямо зазначають, що результати підтверджують ефективність впроваджених педагогічних умов, обґрунтовують необхідність подальшої розробки моделі реалізації цих умов, вказують на потребу у формуванні критеріїв оцінювання здатності до застосування штатного озброєння в процесі професійної підготовки [9].

Зокрема, відбувається підвищення рівня впевненості у прийнятті рішень під час завдань пов'язані зі стрільбою, здатності до логічного аналізу бойової обстановки та ефективності використання штатного озброєння в умовах моделювання бою. Отримані результати підтверджують доцільність подальшої розробки моделі реалізації педагогічних умов та формування критеріїв оцінювання рівня здатності до застосування штатного озброєння у рамках професійної підготовки майбутніх офіцерів.

Структурно-логічна модель реалізації педагогічних умов формування здатності майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння. Для підвищення ефективності освітнього процесу у ВВНЗ шляхом упровадження комплексу педагогічних умов, що сприяють формуванню практичних, структурних компонентів педагогічного процесу, які використовуються для моделювання, аналізу та вдосконалення освітньої діяльності. Вони формують логічну послідовність від постановки мети до досягнення результату та здатності до застосування штатного озброєння.

В таблиці 2 представлені структурні компоненти для ефективності та вдосконалення освітнього процесу у ВВНЗ.

Таблиця 2

**Характеристика структурних компонентів і засобів їх реалізації у
військово-професійній підготовці**

Компонент	Характеристика	Засоби реалізації
Цільовий	Спрямованість на формування військово-професійних компетентностей	Стратегія розвитку, програмні цілі
Змістовий	Інтеграція загальновійськових та спеціальних знань	Тактика, озброєння, психологія, педагогіка
Процесуальний	Упровадження педагогічних умов у навчальний процес	Вогнева підготовка, симуляції, кейс-методи, VR
Оцінювальний	Моніторинг ефективності реалізації умов	Критерії, діагностика, корекційні заходи
Результативний	Очікувані результати – здатність до грамотного застосування озброєння	Показники компетентності, успішність стрільб, стресостійкість

²Таблиця сформована автором за результатами аналізу джерела [11, 20]

В таблиці 3 показані критерії, показники та методи діагностики педагогічних умов які впливають на професійну здатність майбутнього офіцера.

Таблиця 3

**Критерії, показники та методи діагностики сформованості здатності
до застосування штатного озброєння у майбутніх офіцерів**

Критерій	Показник	Метод діагностики
Когнітивний	Знання про озброєння	Контроль навчальних досягнень
Діяльнісний	Набуття професійного досвіду	Кейси за змістом професійної діяльності
Рефлексивно-психологічний	Здатність до самооцінювання, рефлексії, протистояння стресу	Опитувальники та методика самооцінки
Мотиваційно-ціннісний	Професійні цінності	Опитувальник термінальних цінностей (базових ціннісних орієнтацій)

³Таблиця сформована автором за результатами аналізу джерела [11, 17, 20]

Успішна підготовка майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння є пріоритетним завданням військової освіти, яке вимагає створення відповідних педагогічних умов. Ступінь сформованості цих умов визначає не лише рівень володіння курсантами спеціальними знаннями та навичками, а й

глибину їхніх професійних цінностей, мотиваційної готовності, здатності до рефлексії та прийняття рішень у складних ситуаціях. Для якісного аналізу та подальшого вдосконалення освітнього процесу доцільно визначити типологію рівнів сформованості педагогічних умов, що відображає динаміку професійного розвитку курсантів. Виокремлення високого, середнього та низького рівнів дозволяє здійснити цілісне оцінювання здатності майбутніх офіцерів до ефективного застосування озброєння у відповідності до вимог воєнного часу та стандартів бойової підготовки.

Рівні сформованості педагогічних умов здатності майбутніми офіцерами застосовувати штатне озброєння:

Високий рівень: курсант володіє ґрунтовними знаннями про озброєння, має сформовані вміння і навички його застосування, демонструє впевненість, здатність до рефлексії, приймає обґрунтовані рішення відповідно до нормативно-правових актів, виявляє високий рівень етично-моральних цінностей.

Середній рівень: курсант має базові знання про озброєння, демонструє навички, що потребують удосконалення, частково проявляє здатність до самооцінювання, прийняття рішень та рефлексії, знає свої недоліки та прагне до саморозвитку.

Низький рівень: курсант має недостатні знання, виявляє труднощі у застосуванні озброєння, не володіє навичками самоконтролю, не демонструє здатності до ефективного прийняття рішень у складних умовах.

Ефективне формування здатності майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння підрозділу потребує системного підходу, що враховує сукупність педагогічних умов, спрямованих на інтеграцію знань, навичок та ціннісних орієнтирів у професійну діяльність. Ключову роль у цьому процесі відіграють інноваційні методики навчання, які сприяють активному залученню курсантів у освітній процес, стимулюють їхню професійну мотивацію та

забезпечують розвиток рефлексивного мислення. Важливим аспектом є педагогічна взаємодія, що включає індивідуальну та групову роботу, наставництво, дискусії й аналіз бойових ситуацій, що допомагають курсантам застосовувати знання у практичній діяльності.

Особливе місце у формуванні здатності до застосування озброєння займає створення безпечного освітнього середовища, де навчальні процеси поєднуються з моделюванням реальних бойових умов, що сприяє ефективному розвитку практичних навичок. Використання навчальних ігор та інших активних методів дозволяє не лише інтегрувати знання, а й формувати необхідні морально-психологічні установки, які впливають на прийняття рішень у критичних ситуаціях.

Висновок. Аналіз теоретичних джерел і результатів емпіричних досліджень засвідчив, що педагогічні умови є вирішальним чинником у забезпеченні ефективного формування здатності майбутніх офіцерів до застосування штатного озброєння підрозділу у процесі професійної підготовки у ВВНЗ. Запропонований комплекс педагогічних умов, до якого входять: моделювання бойових ситуацій, інтеграція бойового досвіду, вогнева підготовка з використанням сучасних технологій, формування мотиваційно-ціннісних установок, технічне забезпечення освітнього процесу, діагностика професійних навичок та міждисциплінарна інтеграція, довів свою практичну значущість у підвищенні рівня професійної готовності курсантів. Упровадження педагогічних умов у цілісний освітній процес сприяє формуванню ключових військово-професійних компетентностей, розвитку психологічної стійкості, тактичного мислення та відповідальності за бойове рішення, що є критично важливими для ефективної діяльності сучасного офіцера НГУ.

Результати дослідження створюють надійне підґрунтя для подальшого вдосконалення системи військової освіти та розроблення моделі формування

оперативно-готового фахівця, здатного відповідально та ефективно застосовувати озброєння підрозділу в умовах сучасної війни.

Подальші наукові дослідження будуть присвячені експериментальній перевірці запропонованих педагогічних умов формування здатності майбутніх офіцерів НГУ до застосовування штатного озброєння підрозділу в процесі професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 24 трав. 2019 р. № 724. URL: <https://cutt.ly/bYhVSQI> (дата звернення: 01.05.2025).

2. Медвідь Ю. І. Формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. І. Медвідь. – Глухів, 2019. – 19 с.

3. Марков О. В., Самсонов Ю. В., Бородін С. В., Шемчук В. А., Атаманенко І. О. Формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів різних інституцій сектора безпеки і оборони України в системі вогневої підготовки з використанням сучасних технічних засобів навчання // Інноваційна педагогіка. – 2021. – Вип. 32(2). – С. 194–198.

4. Єсіпова О. О., Медвідь М. М. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов активізації навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю у фаховій підготовці // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. – 2020. – Вип. 4. – С. 30–37.

5. Медвідь М. М., Ктіторов М. О., Медвідь Ю. І., Курбатов А. А., Пашинський А. В., Криворучко В. О. Врахування тенденцій воєнної політики України в організації освітнього процесу вищого військового навчального

закладу // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. – 2022. – Вип. 4. – С. 29–37.

6. Іванченко Є. І., Свірідюк О. О. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів ЗСУ до застосування STEM технологій у професійній діяльності // Військова освіта. – 2019. – № 2. – С. 71–81. DOI:10.33099/2617-1783/2019-2/71-81.

7. Мірошніченко В. І., Ставицький О. М. Педагогічні умови формування готовності офіцерів до використання STEM технологій в освітньому процесі ВВНЗ // Освітній простір України. – 2019. – № 17. – С. 310–317. DOI:10.15330/esu.17.310-317.

8. Курок О. І., Зінченко В. П., Куртась С. А. Педагогічні умови та засоби формування оцінювальної компетентності майбутнього викладача вищої школи. Європейські педагогічні студії. – 2015. – Вип. 5–6. – С. 78–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epc_2015_5-6_10.

9. Медвідь М. М., Бірюков О. І., Ніконенко А. М., Задорожний К. А., Повар О. В., Магмет Т. М. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування у майбутніх офіцерів здатності до застосування штатного озброєння підрозділу // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. – 2023. – Вип. 2. – С. 39–48. DOI:10.31651/2524-2660-2023-2-39-48.

10. Маслій О. М. Умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2019. – № 1. – С. 120–127. DOI: 10.32342/2522-4115-2019-1-17-19.

11. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. / С. О. Сисоєва. – Київ : ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.

12. Рідей Н. М., Канова Л. П. Педагогічні умови професійної іншомовної підготовки офіцерів Збройних Сил України // У: Професійна підготовка

військовослужбовців в умовах трансформації освіти : колективна монографія. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2023. – С. 245–258.

13. Гончарук Д. І. Організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх офіцерів у ВВНЗ з урахуванням досвіду російсько-української війни // Науковий часопис Українського державного університету імені М. Драгоманова. Серія 15: Педагогічні науки: теорія і методика. – 2024. – № 5(178). – С. 112–120. DOI: 10.31392/UDU-nc.series15.2024.5(178).11.

14. Артюх С. Ф., Каверін О. Д. Психолого-педагогічні умови управлінської діяльності командирів внутрішніх військ // Технічний прогрес і суспільство. – 2012. – № 2. – С. 45–52.

15. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання // Шлях освіти. – 2011. – № 2. – С. 11–15.

16. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : практ. посіб. / А. В. Литвин. – 3-тє вид., допов. – Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2022. – 90 с. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/12373>.

17. Замотаєва Н. В. Військова педагогіка: історія, теорія, практика. *Навчальний посібник: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ. Альфа Реклама. 2021. – 363 с.*

18. Курок В. П., Луценко Г.В., Зінченко В. П. Застосування кейс-методу в процесі формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання службово-бойових завдань. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Глухів. 2024. С.10-17.*

19. Ніконенко А. М. *Впровадження навчальної гри в освітній процес вищих військових навчальних закладів / А. М. Ніконенко // Вісник Глухів. нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка. Серія: Пед. науки. – 2025. – Т. 1, № 57. – С. 116–122.*

20. Ягупов В. В. Військова психологія: методологія, теорія та практика: підручник. *Київ : Психобук. 2023. – 517 с.*

21. Медвідь М. М., Медвідь Ю. І., Ктіторов М. О. Система внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу: особливості, умови розвитку: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Медвідь М. М. Київ КІ НГУ. 2023. – 107 с.

22. Міністерство оборони України. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах : наказ від 15 лют. 2024 р. № 120. Зареєстр. в Мін-ві юстиції України 26 берез. 2024 р. за № 453/41798.